

SREDNJOVEKOVNI SRPSKI NOVAC 6 VRSTA KRALJA STEFANA RADOSLAVA

Kralj Stefan Radoslav Nemanjić Doukas je rođen 1192, postao Kralj u 36 godini 1228, nepoznato je kada je tačno umro ali negde posle 1235. Bio je jedini sin Kralja Stefana Prvovenčanog Nemanjić od njegove prve žene Eudokije Angeline. Njegov otac Kralj Stefan Prvovenčani Nemanjić je rođen oko 1165 a umro je 24 Septembra 1228 posle čega je njegov jedini sin I naslednik prezeo presto.

Njegova majka se kasnije udala za Alexiosa V Doukasa, koji je samo nekoliko meseci vladao kao Vizantijski Imperator 1204 godine. Ona je bila ćerka Alexiosa III Angelosa Komnenosa i Euprosine Doukaine Kamaterere. Znači Stefana Radoslava deda I baba su Vizantijski Imperator Alexios III Angelos (1195–1203) I Euprosina Doukaina Kamaterina.

Njegova žena je bila Anna Angelina Komnena Doukaina, ona je bila ćerka vladara Epirusa and Tesalonike, njegovog tasta, Teodora Komnenos Doukasa (1215–1230).

Njegova baba Euprosina Doukaina Kamaterina je bila ta koja je donela Doukas ime u život Stefana Radoslava. On je prihvatio to ime I kasnije se, kada je preuzeo kraljevstvo od svog oca, to ime pojavljuje na njegovim kovanicama. Možda su upravo to bili njegova baba I očuh Alexios V Doukas a I njegova žena ti koji su uticali na njega da sebe smatra članom Doukas kraljevske porodice.

Doukas or Ducas na Grčkom jeziku Δούκας, žensko: Doukaina or Ducaena, na Grčkom jeziku Δούκαινα; množina: Doukai or Ducae, na Grčkom jeziku Δούκαι, od Latinskse titule *DUX* što znači "vođa" ili "general", na Grčkom jeziku δούξ [*đouks*].

Interesantno je primetiti da se DUX pojavljuje na Venecijanskim matapan srebrnim kovanicama na kojima su kasniji Srpski vladari bazirali njihove kovanice ali su titulu DUX zamenili sa REX što znači KRALJ.

Doukas Vizantijsko Grčka kraljevska porodica je imala nekoliko istaknutih generala I vladara Vizantijske Imperije između 9 and 11 veka. Posle 12 veka, ime "Doukas" I druge varijante tog imena su postale dosta uobičajene preko celog Vizantijskog carstva. Onda nije ni čudo da je Stefan Radoslav takođe prihvatio to ime I uključio ga u svoje bakrene I srebrne kovanice. On je koristio ime STEFAN I DOUCAS ali ne Radoslav. Ime Radoslav se nepojavljuje ni na jednom njegovom poznatom primerku. Kasniji Srpski vladari su prihvatili ime STEFAN ne kao ime nego kao titulu slično Rimskoj praksi gde je ime CESAR prihvaćeno ne kao ime nego kao titula Rimskih vladara.

Manuel Komnenos Doukas takozvani Manuel Angelos je bio vladar Tesalonike (1230-1237). On je bio rođak Vizantijskog Imperatora Alexiosa III Angelosa, dede Stefana Radoslava I brata Mihaila I Komnenosa Doukasa i Teodora Komnenosa Doukasa od Epira, tasta Stefana Radoslava. On se oženio sestrom Srpskog Kralja Stefana Prvovenčanog Nemanjića (1196–1228), oca Stefana Radoslava što ga onda to čini njegovim tečom. Sve u svemu on je imao jake porodične veze I veliki uticaj Vizantijsko Grčke kulture.

Njegov izbor je bio da se kovanice prave po uzoru na Vizantijske kovanice koristeći slike:

1. Sebe kao Kralja,
2. Konstantina Velikog, Rimskog Imperatora koji je u 4 veku prihvatio Hrišćanstvo kao zvaničnu državnu religiju,
3. Marije, Isusove majke,
4. Samog Isusa i
5. Arhangela Mihaila, što je Isusovo ime i titula.

Naredno istraživanje je identifikovalo 37 poznatih kovanica Kralja Stefana Radoslava od prva dva izdata od Dr Karla Stockerta u Beču 1914 kroz izdatih u raznim knjigama Rastislava Marića 1956, Miroslava Jovanovića 2002 i 2012, Sergija Dimitrijevića 1997 i 2001 i Vujadina Ivanisevića 2001, raznih radova Muzeja u Beogradu, Nišu, Šabcu i Kruševcu do zadnjih prodatih na internetu i od privatnih kolekcija između 2012 i 2019. Znači preko 100 godina izdavačke istorije.

Ovo je lista i slike svih poznatih bakarnih i srebrnih kovanica Kralja Stefana Radoslava:

1. Kovanica broj 1 je prva izdata kovanica Kralja Radoslava od Dr Karla Stockerta u Beču 1914, 31mm, 3.29g. Ista kovanica, druga slika, pojavljuje se u knjigama Miroslava Jovanovića "Serbien Medieval Coins" izdata u Beogradu 2002 godine, četvrta kovanica na 13 strani ali tvrdi da je 30mm i 3.26g i u "Srpski Srednjovekovni Novac" 2012 kao četvrta kovanica na 8 strani, u knjizi "Katalog Srpskog Srednjovekovnog Novca" Sergija Dimitrijevića 2001 pod vrstom 1 na 1 strani.
2. Kovanica broj 2 je kovanica izdata od Rastislava Marića u knjizi "Studije iz Srpske Numizmatike" u Beogradu 1956. Spomenuta od Dr Karla Stockerta u Beču 1914 da je 29mm i 4.7g.
3. Kovanica broj 3 je prodana na aukcijskom sajtu eBay 2014 za oko £650.
4. Kovanica broj 4 je izdata od Vujadina Ivanisevića u knjizi "Novcarstvo Srednjovekovne Srbije" u Beogradu 2001, četvrti po redu pod Kraljem Radoslavom. Nađen u okolini tvrđave Raš.
5. Kovanica broj 5 je izdata od Sergija Dimitrijevića u knjizi "Srednjovekovni Srpski Novac" 1997 strana 19.
6. Kovanica broj 6 je prodana na cngcoins.com aukcijskom sajtu za \$2700 plus 20% provizije, 32mm, 3g. Ponovo je bio na prodaji Novembra 2018 sa završetkom licitacije Januara 2019 na istom sajtu. Prodat je ponovo za \$3250 plus 20% provizije što je \$650 tako da je završna cena za kupca bila \$3900.
7. Kovanica broj 7 je prodana na www.rudnik.com sajtu za \$1125, 2.93g.
8. Kovanica broj 8 je izdata od Vujadina Ivanisevića u knjizi "Novčarstvo Srednjovekovne Srbije" u Beogradu 2001 kao treći komad Kralja Radoslava i od Sergija Dimitrijevića u knjizi "Srednjovekovni Srpski Novac" 1997 strana 18. Nađen u okolini tvrđave Raš.
9. Kovanica broj 9 je izdata u knjizi Miroslava Jovanovića "Serbien Medieval Coins" u Beogradu 2002 godine kao treća kovanica as 3rd na 13 strani.
10. Kovanica broj 10 je izdata od Vujadina Ivanisevića u knjizi "Novčarstvo Srednjovekovne Srbije" u Beogradu 2001 kao druga kovanica Kralja Radoslava. Takođe identifikovan od Marka Popovića u njegovom radu "Tvrđava Raš" 1999. Nađen u okolini tvrđave Raš.
11. Kovanica broj 11 je kovanica izdata od Rastislava Marića u knjizi "Studije iz Srpske Numizmatike" u Beogradu 1956. Ovo je kovanica koja se nalazi na kartici mobilnog telefona Telekom Srbija. 28mm, 2.67g.
12. Kovanica broj 12 je izdata u knjigama Miroslava Jovanovića "Serbien Medieval Coins" u Beogradu 2002 kao prva kovanica na 12 strani i u "Srpski Srednjovekovni Novac"

- 2012 takođe kao prva kovanica na 6 strani, od Vujadina Ivanisevića u knjizi "Novcarstvo Srednjovekovne Srbije" u Beogradu 2001 kao prva kovanica Kralja Radoslava, u knjizi "Katalog Srpskog Srednjovekovnog Novca" Sergija Dimitrijevića 2001 pod vrstom 3 na 2 strani I na sajtu Narodnog Muzeja u Beogradu www.narodnimuzej.rs. 29mm, 2.55g.
13. Kovanica broj 13 je prodana na aukcijskom sajtu www.limundo.com 2015, 26mm, 4.7g. Trenutno je u našem posedu I na prodaji na sajtu: <http://www.serbianmedievalcoins.com/king-stefan-radoslav.php>.
 14. Kovanica broj 14 je izdata u knjigama Miroslava Jovanovića "Serbien Medieval Coins" u Beogradu 2002 kao druga kovanica na 12 strani I u "Srpski Srednjovekovni Novac" 2012 isto kao druga kovanica ali na 7 strani I na sajtu www.muzejras.org, bez aversa. 31mm, 4.02g
 15. Kovanica broj 15 je prodana na aukcijskom sajtu Numismatik and Naumann 2017 za 2400 evra. 29mm, 3.22g.
 16. Kovanica broj 16 je nađena u području Raške I prodana u Beču 1996 za 10000 šilinga što je u to vreme prelaska na evro bilo oko 725 evra. Druga slika je originalno nečišćeno nađeno stanje.
 17. Kovanica broj 17 je prodana na aukcijskom sajtu Stacks and Bowers 2009, 3.88g, 31mm.
 18. Kovanica broj 18 je prodana iz privatne kolekcije, 2.73g, 29mm.
 19. Kovanica broj 19 je prodana iz privatne kolekcije, 2.62g, 30mm.
 20. Kovanica broj 20 je prodana za 1100 evra iz privatne kolekcije 2018.
 21. Kovanica broj 21 je trenutno u našem posedu I na prodaji na sajtu: <http://www.serbianmedievalcoins.com/king-stefan-radoslav.php>.
 22. Kovanica broj 22 je prodana iz privatne kolekcije 2018.
 23. Kovanica broj 23 je prodana iz privatne kolekcije 2018.
 24. Kovanica broj 24 je trenutno u našem posedu I na prodaji na sajtu: <http://www.serbianmedievalcoins.com/king-stefan-radoslav.php>.
 25. Kovanica broj 25 je prodana iz privatne kolekcije.
 26. Kovanica broj 26 je prodana iz privatne kolekcije Januara 2019 za 1400 evra.
 27. Kovanica broj 27 je indentifikovana od Vujadina Ivanisevića u publikaciji "Kolekcija Radova Vizantijskog Instituta" 1998.
 28. Kovanica broj 28 je indentifikovana od Marka Popovića u publikaciji "Tvđava Raš" 1999. Nađen u okolini tvrđave Raš.
 29. Kovanica broj 29 je takođe prodana iz privatne kolekcije. Moguće je da su kovanice broj 20-26 I 29 od takozvanog Skadar Iota nađenog u okolini Skadarskog Jezera.
 30. Kovanica broj 30 je izdata u knjizi "Katalog Srpskog Srednjovekovnog Novca" Sergija Dimitrijevića 2001 pod vrstom 2 na 1 strani.
 31. Kovanica broj 31 je izdata u Numizmatičkom Časopisu "Dinar" Broj 1 1996 strana 8.
 32. Kovanica broj 32 je izdata od Barber Instituta Likovne Umetnosti Birmingham u katalogu iz 2007 strana 36 I takođe spomenut u Numizmatičkom Časopisu "Dinar" Broj 28 iz 2007 godine, strana 22.
 33. Kovanica broj 33 je jedina bakrena kovanica sa kraljem koji drži skiptar I sa Isusom kako sedi na visokom prestolu. Trenutno je u našem posedu I na prodaji na sajtu: <http://www.serbianmedievalcoins.com/king-stefan-radoslav.php>.
 34. Kovanica broj 34 je izdata od Miroslava Jovanovića u knjizi "Srpski Srednjovekovni Novac" 2012 kao treći komad na 7 strani.
 35. Kovanica broj 35 je viđena na aukcijskom sajtu eBay I dolazi iz privatne kolekcije.
 36. Kovanica broj 36 je izdata od Vujadina Ivanisevića u njegovom radu pod nazivom "Novac Kralja Radoslava King Radoslavs Coinage" 1998.
 37. Kovanica broj 37 se nalazi u Fitzwilliam Museju u Cambridgu Engleska I je izdat u "Catalogue of the Byzantine coins in the Dumbarton Oaks" Volume 4 Part 2 Plate XLVII.

Od ovih jedinih poznatih 37 kovanica Kralja Stefana Radoslava mi razlikujemo ukupno 6 vrsta: 24 “dupli krst sa Konstantinom” vrsta gde svi komadi izgleda da su kovani koristeći dva različita kalupa. 7 “Marija majka Isusova blagosilja kralja” vrsta sa najmanje 3 različita kalupa gde 6 imaju visoki presto na aversu od kojih 5 su potpuno isti a jedan prikazuje kralja u drugačijoj odeći na reversu. Sedmi je jedinstveni komad gde kralj drži skiptar na reversu a Isus sedi na visokom prestolu na aversu. I na kraju 6 “Isus blagosilja kralja” vrsta gde 4 izgleda da su kovani od bakra I samo 2 od srebra sa najmanje 4 različita kalupa.

Mi možemo indentifikovati dve različite kraljevske odeće. Jedna je više korištena I nalazi se na većini poznatih bakrenih I srebrnih kovanica. Kralj Radoslav i Konstantin nose kaiš sa 5 tačaka I dugačku nošnju sa jednom linijom tačaka u sredini. Druga je mnogo ređa odeća I samo se nalazi na kovanicama druge vrste broj 8, 16, 27, 30 I 34. Kralj nosi kaiš sa 6 tačaka I dugačku nošnju sa paralelnom linijom tačaka u sredini.

Šta analiza ovih kovanica pokazuje?

Vrsta 1. U svojoj kratkoj istoriji Kralj Stefan Radoslav je imao 24 do sada poznata “dupli krst sa Konstantinom” vrste sa Grčkim slovima CTEΦANOC ΠIZ na levoj strani, Grčko slovo Theta Θ i KONCTANTH na desnoj strani na reversu. Kralj nosi kaiš sa 5 tačaka I dugačku nošnju sa jednom linijom tačaka u sredini. A Konstantin nosi kaiš sa 5 tačaka I dugačku nošnju sa paralelnom linijom tačaka u sredini. Isus sedi na visokom prestolu na aversu. (Kovanice broj: 1-7, 15, 17-26, 29-32, 35-37).

1

2

3

4

5

6

7

15

17

18

19

20

7

15

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

21

22

23

24

25

26

29

31

32

35

36

37

29

31

32

35

36

37

Sve kovanice izgleda da su pravljene od istog majstora koristeći isti kalup osim 3 kovanice broj 6, 17 i 20, slike ispod. Ove 3 izgleda da su pravljene od drugog majstora koristeći drugačiji kalup.

6

17

20

6

17

20

Od svih poznatih 37 kovanica Kralja Stefana Radoslava ova prva vrsta je najbrojnija.

Naredni primerci su kovanice Vizantijskih Imperatora iz vremena Kralja Stefana Radoslava, Imperatora koji su imali porodične veze s njim I značajan uticaj na njegov izbor kovanica.

1. Njegov deda Alexios III Angelos Komnenos (1195–1203).
2. Njegov tast Teodor Komnenos Doukas (1215–1230).
3. Njegov teča Manuel Komnenos Doukas (1230-1237).

1. Njegov deda Alexios III Angelos Komnenos (1195–1203).

1. Njegov tast Teodor Komnenos Doukas (1215–1230).

1. Njegov teča Manuel Komnenos Doukas (1230-1237).

Vrsta 2. 5 bakrenih “Marija majka Isusa blagosilja kralja” vrsta sa Grčkim slovima CTEΦANOC PIZ na levoj strani, Grčki inicijali MP (majka) u sredini i ΘV (od boga) na desnoj strani na reversu. Kralj nosi kaiš sa 6 tačaka i dugačku nošnju sa paralelnom linijom tačaka u sredini a Marija nosi dugačku nošnju. Uveličan Isus sedi na visokom prestolu sa Latinskim slovima IC XC na aversu. (Kovanice broj: 8, 16, 27, 30 i 34).

8

16

27

30

34

8

16

27

30

34

Vrsta 3. Jedinstveni primerak I do sada potpuno nepoznata bakrena “Marija majka Isusova blagosilja kralja” vrsta gde kao vrsta 2 na reversu ima Grčka slova CTEΦANOC PIZ na levoj strani, Grčki inicijali MP (majka) u sredini i ΘV (od boga) na desnoj strani ali Kralj drži globus u levoj ruci a skiptar u desnoj I nosi kaiš sa 5 (ne 6 kao vrsta 2) tačaka I dugačku nošnju sa paralelnom linijom tačaka u sredini a Marija nosi dugačku nošnju. Ovo je jedinstveni komad gde kralj drži skiptar na reversu a Isus sedi na visokom prestolu na aversu. **Ni na jednom drugom poznatom komadu kralj ne drži skiptar a Isusov presto se jedino I isključivo do sada pojavljivao na “dupli krst sa Konstantinom” vrstom 1.** (Kovanica broj: 33).

33

33

Vrsta 4. Ovaj bakreni komad je sličan vrsti 3 sa “Marija majka Isusova blagosilja kralja” vrsta sa Grčkim slovima CTEΦANOC PIZ na levoj strani, Grčkim inicijalima MP (majka) u sredini i ΘV (od boga) na desnoj strani reversa. Uveličana slika Isusa sa Latinskim slovima IC XC ali bez vidljivog visokog prestola u pozadini na aversu baš kao vrsta 2. Jedina razlika je kralj nosi drugačiju odeću. Kralj drži globus I nosi kaiš sa 5 tačaka (ne 6 – kao vrsta 2) I dugačku nošnju sa jednom linijom tačaka u sredini sa Marijom koja nosi dugačku nošnju. Kao vrsta 3 ovo je jedina poznata vrsta ovog tipa. (Kovanica broj: 9).

9

9

1. Njegov deda Alexios III Angelos Komnenos bez visokog prestola u pozadini na aversu. (1195–1203).

2. Njegov tast Teodor Komnenos Doukas sa visokim prestolom u pozadini na aversu. (1215–1230).

3. Njegov teča Manuel Komnenos Doukas bez visokog prestola u pozadini na aversu I drugi primerak sa visokim prestolom u pozadini na aversu. (1230-1237).

Vrsta 5. 4 bakrene "Isus blagosilja kralja" vrste, kovanica broj 11 sa Grčkim slovima ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΡΙΖ, Grčkim slovom Theta Θ i ΔΥΚΑC potpis na levoj strani i ΟΠΑΝΤΟΚΡΑΤΟΡ na desnoj strani sa razlikom na kovanicama broj 10 i 14, koje imaju ΔΥΚΑ potpis bez C i odvojeno Ρ na reversu. Kralj drži globus i nosi kaiš sa 5 tačaka (ne 6 – kao vrsta 2) i dugačku nošnju sa jednom linijom tačaka u sredini sa Isusom koji drži knjigu Evanđela i nosi dugačku nošnju. Arhangel sa raširenim krilima drži mač i svitak sa Grčkim inicijalima: ΜΗ(ΧΑΗΛ) ΑΡ(ΧΑΓΕΛΟΣ) što znači "Mihailo Arhangel" što je Isusovo ime i titula, na aversu. (Kovanice broj: 10, 11, 14 and 28).

10

11

14

28

10

11

14

28

Type 6. Na kraju 2 srebrne "Isus blagosilja kralja" vrste sa Grčkim slovima CTEΦANOC PIZ, Grčkim slovom Theta Θ i ΔYKAC potpis na levoj strani i OΠANTOKPATOP na desnoj strani na reversu. Kralj drži globus I nosi kaiš sa 5 tačaka (ne 6 – kao vrsta 2) I dugačku nošnju sa jednom linijom tačaka u sredini sa Isusom koji drži knjigu Evanđela I nosi dugačku nošnju. Arhangel sa raširenim krilima drži mač I svitak sa Grčkim inicijalima: MH(XAHΛ) AP(XAΓEΛOΣ) što znači "Mihailo Arhangel" što je Isusovo ime I titula na aversu. Ovo su jedina dva poznata srebrna primerka Kralja Stefana Radoslava u svetu. (Kovanice broj: 12 and 13).

12

12

12

13

Takođe je interesantno primetiti sličnosti između bakrenog komada broj 11 i srebrnih komada broj 12 i 13. Sva 3 su sa Grčkim slovima CTEΦANOC PIZ, Grčkim slovom Theta Θ i ΔYKAC potpis na levoj strani i OΠANTOKPATOP na desnoj strani na reversu. Kralj drži globus i nosi kaiš sa 5 tačaka (ne 6 – kao vrsta 2) i dugačku nošnju sa jednom linijom tačaka u sredini sa Isusom koji drži knjigu Evanđela i nosi dugačku nošnju. Arhangel sa raširenim krilima drži mač i svitak sa Grčkim inicijalima: MH(XAHΛ) AP(XAΓEΛOΣ) što znači "Mihailo Arhangel" što je Isusovo ime i titula, na aversu. Ovo su jedina 3 primerka sa sačuvanim aversom na kojem je Arhangel sa raširenim krilima kako drži mač i svitak. Ovo su najređe i najskuplje kovanice Kralja Stefana Radoslava Nemanjića Doukasa.

11

12

13

11

12

13